

VILÁGSZERTE ÜNNEPELTEK – OTTHON MOSTOHÁK

A SPANYOL FILMMŰVÉSZET KÜZDELMES SORSA

Bardem, Berlanga, Bunuel: ez a három név jelképezi hosszú esztendőik óta a spanyol filmművészetet, a nemzetközi filmvilág számára. Amikor az ötvenes években a gyengülő és a nemzetközi helyzet alakulása folytán bizonyos engedményekre kényszerített Franco-rendszer repedései lehetőségeket adtak a spanyol művészek, és nem utolsósorban a spanyol filmművészek számára, ők hárman, szinte egy csapásra kiemelték a spanyol filmet a silány, kommersz alkotások igénytelenségéből és az ismeretlenség homályából, sőt rövidesen európai színvonalra fejlesztették. Szinte nem múlt el esztendő, hogy Cannes-ban, Velencé-

ben, Karlovy Varyban és más fesztiválokon ne találkoztunk volna nevükkel.

Annál feltűnőbb, hogy az 1963-as spanyol gyártási listán nem szerepel egyetlen egy művük sem. Azaz pontosabban: Bardem mégiscsak szerepel a névsorban, mint »Az ártatlanok« rendezője. A film azonban argentin–spanyol koprodukció, a történet Argentínában játszódik, ott forgatták és az argentin társadalom problémáival foglalkozik. Bardem egyébként argentin filmje előtt hosszú esztendőikig teljes téptelenségre volt kárhoztatva, és most új művével külföldre kényszerült.

Nem járt jobban Berlanga sem. Négy évi

teljes hallgatás után készítette el a »Plácido«-t, amely a bordigherai vígjátékfesztiválon első díjat nyert ugyan, de odahaza a hivatalos körök részéről olyan ellenséges fogadtatásban részesült (agyencenzúrázás, sajtókampány), hogy Berlanga egy időre nem is mert hazájában újabb vállalkozásba fogni. A »Négy igazság« című négyrészes francia–olasz koprodukcióban Blasetti, René Clair és Bromberger mellett vállalta az egyik epizód elkészítését.

A legmegdöbbentőbb azonban a hatvanhárom esztendő, világtekintélyre szert tett Bunuel sorsa. A Franco-rendszer hatalomra jutása óta úgyszólván egyfolytában emigrációban él;

Vicente Escrivá: »Dulcinea«

Luis Bunuel: »Az öldöklő angyal«

Párizsban, Hollywoodban, Mexicóban dolgozott, egyetlen filmje készült Spanyolországban, a »Viridiána«, amelynek példátlan botránya ismeretes: Cannesban 1961-ben Aranypálmát nyert, otthon pedig betiltották. Bunuel ezután ismét Mexicóba kényszerült, és ott készítette el újabb, nagy feltűnést keltő szatiráját, »Az öldöklő angyal«-t. Röviddel ezelőtt visszatért hazájába, de nem is jutott el a forgatásig, mert a cenzúra-bizottság már a forgatókönyvet is visszautasította, és megvalósításra alkalmatlannak minősítette.

A legrangosabb spanyol filmművészek tehát sikert arattak, és dolgozhattak Európában, a két Amerikában, Japánban, Indiában, de odahaza — nem kellett. Harcuk mégsem múlt el nyomtalanul a

béklyóba kötött spanyol filmművészet fölött. Az új nemzedék, javarészt olyan fiatalok, akik mellettük tanulták meg a film abc-jét, akik csak elbeszélésekből ismerik a polgárháború eseményeit — szintén megjelent a nemzetközi fesztiválokon. A mai spanyol társadalom leg-

sajátabb élményük, ennek problémáit, konfliktusait, igyekeznek vázsonra vinni, nem riadva vissza semmilyen nehézségtől.

Egy-egy fesztivál után a haladó filmfolyóiratok bizakodó hangon számolnak be rendíthetetlen harci kedvükről, művészi igé-

Simon Andreu és Marta del Val »A jó szerelem«-ben

Maria Cuadra, Jorge Grau
»Nyári éj« című filmjében

Paloma Valdes, Bar-
dem: »AZ ártatlanok«
című filmjében

Bardem »Elment egy asz-
szony« című filmjének egy
jelenete

nyességükről és első kísérleteikről. Úgyszólván valamennyien »első filmes«-ek. A sort Ramon Comas kezdte meg »Új barátságok« című művével, amelynek forgatókönyvét hosszú esztendőkig nem engedték megfilmesíteni. A film a madridi dulce vitá-t állítja pellengérré. A középosztály morális és társadalmi konfliktusait örökíti meg nagyon kritikus hangon az ugyancsak ifjú Jorge Grau »Nyári éj« című alkotása, amely Mar del Plataban nyert díjat. Kezdő rendező Francisco Regueiro is. Az idén Cannes-ba elküldött »A jó szerelmem« a madridi egyetemi hallgatók egy napját örökíti meg.

A legbiztatóbbnak tartják a fesztiválok kritikusai a San Sebastian-i fesztiválon második díjat nyert »A rózsaszíntől a sárgáig« című filmet. Rendezője Manuel Summers mindössze huszonnyolc esztendő. Első kísérlete kétrészes film, amely a fiatalok és az öregkori szerelmet ábrázolja. Legnagyobb erénye, hogy dokumentális hűséggel örökíti meg a mai spanyol élet, különösen a szegény emberek világának, az utca életének számos mozzanatát. Nyilván ennek köszönheti, hogy a hivatalos cenzúra nem kevesebb, mint huszonnégy kivágást eszközölt

Francisco Regueiro: »A jó szerelem«

a filmjén, melyet azonban így is csak az olasz Lattuada »A maffiás« című műve előzött meg, a San Sebastian-i fesztiválon.

A fiatalok kezdeményezései mellett figyelemre méltóak a spanyol művészetnek azok a törekvései, amelyek a helyzet realitásaival számolva, a történelmi hagyományokhoz és az irodalmi múltba nyúlóknak vissza mondanivalójuk kifejtésére. A néhány esztendővel ezelőtt Karlovy Varyban forgatókönyvéért kitüntetett Vicente Escrivá első rendezése a »Dulcinea«, Cervantes bájos női alakjának egy önállóan kidolgozott poétikus epizódja. Főszereplői: Millie Perkins, Folco Lulli és Walter Santero. A spanyol nép függetlenségi vágyának emel emléket a »Guerilla«, amely a napóleoni megszállás napjait eleveníti fel Andalúziában. Rendezője Pedro L. Ramirez.

Végül nem lenne teljes a kép, ha nem em-

lékeznénk meg az egyre szaporodó koprodukciókról. A nyugati nagy filmtársaságoknál az »óriás-filmek« divatja járja. Ehhez gazdag költségűségek, hatalmas díszletek, nagy tömegek kellenek. Ebből a szempontból aligha akad Nyugat-Európában kedvezőbb terep Spanyolországnál, ahol a legolcsóbb a munkaerő, nem beszélve a táj, a múlt és az architektúra káprázatos adottságairól. Művészileg és esztétikailag ebből persze nem sokat nyer a spanyol film, de a fentebb említett fiatal rendezők közül sokan így tettek szert, közreműködésük során, gyakorlatra, technikai ismeretekre, rutinra. A '63-as best-sellerlista élén a »Blood kapitány fia« áll. Főszereplője Errol Flynn fia, Sean Flynn, partnernője Ann Tod. A »Madame Sans Gene« olasz-francia-spanyol koprodukció. Humoros, romantikus kalandtörténet Napóleon korából, rendezője Christian-

Jacques. (Királylány a feleségem rendezője.) Főszereplői Sophia Loren és Robert Hossein. A »Hípnózis« német-olasz-spanyol koprodukció. Rendezője egy rutinos spanyol alkotó, Eugenio Martin, főszereplői Jean Sorel és Elena Rossi-Drago. De Spanyolországban dolgozott az utóbbi időben Nicholas Ray, Anthony Mann, Alida Valli, Sylvia Koscina, Dahlia Lavi és mások.

A fenti körkép természetesen csak töredékét adja meg a mai spanyol filmgyártásnak. Mert mennyiségileg óriási túlsúlyban vannak azok a művek, amelyek igénytelenségüknél silányságuknál fogva nem méltóak az említésre. Ebből a mocsárból próbálták kirántani a spanyol filmet Bardem, Berlanga és Buñuel, de fáradozásukat csak külföldön értékelték. S erre tesznek most újabb kísérletet igen nehéz körülmények között az ifjú spanyol művészek legigényesebbjei.